

Profesinio orientavimo stiprinimas: rekomendacijos naujam etapui Lietuvoje

Finansuojama Europos Sąjungos
struktūrinių fondų lėšomis

Vilnius, 2022

Analizė „Profesinio orientavimo stiprinimas: rekomendacijos naujam etapui Lietuvoje“ parengta įgyvendinant Nacionalinės švietimo agentūros projektą Nr. 09.4.1-ESFA-V 713-02-0001 „Profesinio mokymo ir mokymosi visą gyvenimą informacinių sistemų ir registrų plėtra“. Projektas finansuojamas Europos Sąjungos fondo lėšomis.

Analizę rengė:

Evaldas Bakonis
Jolanta Rauluškevičienė
Emilija Daunoravičiūtė

Konsultavo, teikė duomenis, informaciją ir pastabas:

Danutė Talačkaitė, Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centro
Ugdymo karjerai skyriaus vedėja

Pastebėjimus ir pastabas prašome siųsti projekto vadovei Jūratei Drazdauskienei,
el. paštu jurate.drazdauskiene@nsa.smm.lt.

Cituojant nurodyti šaltinį: Profesinio orientavimo stiprinimas: rekomendacijos naujam etapui Lietuvoje. Nacionalinė švietimo agentūra. Projektas Nr. 09.4.1-ESFA-V 713-02-0001 „Profesinio mokymo ir mokymosi visą gyvenimą informacinių sistemų ir registrų plėtra“ (2022).

Kalbos redaktorės: Vilma Pavelčikaitė-Bialogloviėnė, Kristina Rozenbergaitė
Dizaineriai-maketuotojai: Valdas Daraškevičius, Vaiva Šatkutė-Marozienė

© Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija
© Nacionalinė švietimo agentūra

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų
informacinės sistemos (LIBIS) portale ibiblioteka.lt

ISBN 978-609-8275-69-8 (elektroninis)

Turinys

Įvadas.....	4
Šiurulaikinė profesinio orientavimo koncepcija.....	6
Profesinio orientavimo raida Lietuvoje (iki 2012 metų).....	8
Profesinio orientavimo situacija pagal stebėsenos ataskaitas 2012–2021 metais.....	12
Profesinio orientavimo stebėsena.....	12
Profesinio orientavimo rezultatai.....	13
Profesinio orientavimo procesas.....	16
Profesinio orientavimo vykdytojai.....	18
Karjeros specialistų kvalifikacijos tobulinimas.....	20
Profesinio orientavimo sąlygos.....	21
Užsienio šalių patirtis profesinio orientavimo srityje.....	22
Pasirengimas naujam profesinio orientavimo etapui Lietuvoje.....	24
Rekomendacijos dėl efektyvaus profesinio orientavimo įgyvendinimo Lietuvoje.....	26
Šaltiniai ir literatūra.....	28
Priedas.....	30

Įvadas

Gyvenimas vyksta globalių iššūkių ir technologinio proveržio laikais, kai sparčiai kinta darbo rinka, o dalyvauti joje reikalingas gebėjimas konkuruoti kiekviename gyvenimo etape. Turint daug galimybių ir pasirinkimų karjeroje, dažnai susiduriama su dilema – kaip išsirinkti geriausią variantą. Priimti sprendimai ankstyvojo gyvenimo metu daro didelę įtaką žmonių karjerai ir jų socialinei ekonominei gerovei. Išsilavinęs jaunimas laikomas šalies ateitimi, o siekiant klestinčios ateities jam reikia išsamaus ir visaverčio profesinio orientavimo¹.

Profesinis orientavimas (toliau – PO) radosi XX amžiaus pradžioje dėl susirūpinimo padėti nepasiturintiems jauniems žmonėms pasirinkti profesiją jiems baigus mokyklą ir ketinant ieškoti darbo. Šiandien PO – esminė šiuolaikinės švietimo sistemos sudedamoji dalis, siekiant pritraukti jaunesniąją ir vyresniąją kartas XXI amžiaus įgūdžiams įgyti. PO mokymosi vietoje taip pat prisideda prie prevencijos per anksti nutraukti mokslus ir skatinimo įgyti reikalingų įgūdžių teikiantį, poreikius tenkinantį išsilavinimą.

Šių laikų nestabilumo pasekmės paliečia visas socialines grupes, ypač – labiausiai pažeidžiamų žmonių grupę. Todėl svarbu, kad PO būtų geriau integruotas į tokias sritis, kaip mokymasis visą gyvenimą, socialinė politika, įgūdžių ugdymas ir perkvalifikavimas. Galimybę piliečiams suteikti naudotis kokybiškais PO programomis ir paslaugomis

vyriausybės turėtų vertinti kaip strateginę politikos priemonę ir būdą spręsti nelygybės problemas, didinti didelės rizikos grupių užimtumą ir remti pastangas pasirengti karjerai. Dauguma tyrimų patvirtina teigiamą PO įtaką edukaciniams, ekonominiams ir socialiniams rezultatams (švietimo sistemos efektyvumo, užimtumo ir socialinės lygybės didėjimui).

Pagal EPBO Lietuvos įgūdžių strategiją (2021) (EBPO – Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija), Lietuvoje didelė dalis mokslus baigusių jaunų žmonių dirba jų įgūdžių neatitinkantį darbą. Vyriausybės strateginės analizės centro (toliau – STRATA) duomenimis², nors aukštųjų mokyklų absolventų vertikalioji kvalifikacijos neatitiktis (darbo vietai reikalingas žemesnis ar aukštesnis išsilavinimo lygmuo) nuo 2016 iki 2021 m. sumažėjo, tačiau lieka santykinai aukšta – 23,4 proc. Dar prastesnis profesinio mokymo įstaigų absolventų rodiklis – jis 2021 m. siekė 39,7 proc.

Apskritai, 2020 m. šalyje maždaug penktadalis 15–34 metų gyventojų dirbo jų kvalifikacijos neatitinkantį darbą: 27,6 proc. – reikalaujantį kitokio išsilavinimo lygmens, o 24,8 proc. – visai neatitinkantį jų išsilavinimo švietimo srities prasme.

Šie duomenys byloja keletą dalykų. Daugeliui suaugusiųjų trūksta pamatinių įgūdžių (raštingumo, skaičiavimo), tačiau tik maža dalis dalyvauja mokymuose ar siekia išsilavinimo. Kita vertus, darbdaviai neišnaudoja darbuotojų turimų įgūdžių, tad nukenčia našumas ir novatoriškumas. PO stiprinimas

¹ Profesinis orientavimas – procesas, padedantis asmenims tinkamai pasirinkti išsilavinimą ir profesiją bei priimti karjeros sprendimus, pagrįstus būsimo darbo vietos paklausa ir reikalavimais. Profesinis orientavimas padeda asmenims siekti norimų karjeros tikslų, o profesinis konsultavimas – procesas, padedantis asmenims pažinti ir suvokti asmenines galimybes karjeros trajektorijoje.

² Lietuvos žmogiškojo kapitalo būklė. Statistinė žmogiškųjų išteklių būklės ataskaita. 2022. STRATA. Prieiga internete: <https://strata.gov.lt/wp-content/uploads/2022/06/20220503-Lietuvos-zmogiskojo-kapitalo-bukle.pdf>.

padėtų užtikrinti klestinčią bei novatorišką ekonomiką, didinti užimtumą tarp didelės rizikos grupių, mažinti nelygybę tarp šalies gyventojų dėl įgūdžių disbalanso ir remti visokeriopas pastangas tinkamai pasirengti profesinei karjerai. Lietuvoje jau vyko įvairių iniciatyvų, stiprinančių PO. Tačiau šiandien jų darytas poveikis – nusilpęs ir tai atvedė prie naujo plano – stiprinti profesinį orientavimą nuo 2022 m. Norint stiprinti PO veiksnumą Lietuvoje, reikia įvertinti buvusią patirtį šiandienos iššūkių kontekste ir pasiūlyti Lietuvai tinkamą būdą stiprinti PO.

Analizės objektas. Lietuvos patirtis vykstant PO, veiksniai, lemiantys būtinybę peržiūrėti PO tobulinimo strategiją, tam tikra užsienio šalių patirtis, naudinga tobulinant PO vykdymą Lietuvoje.

Analizės tikslas. Remiantis šalies ir tarptautine patirtimi, atskleisti PO raidos tendencijas ir stiprinimo galimybes Lietuvos bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo sistemose.

Uždaviniai:

1. Apibūdinti šiuolaikinio PO koncepciją ir PO sistemos plėtros siekius.
2. Išanalizuoti PO būklės raidą Lietuvoje ir kitų šalių (EBPO „Įgūdžių strategijos“ projektas Lietuvai ³, 2021, šalims narėms ⁴) kontekste.
3. Įvertinti priežastis ir sąlygas, lėmusias PO Lietuvoje veiksmingumą.
4. Apibendrinus užsienio šalių patirties ir Lietuvos PO situacijos esminius bruožus, pateikti rekomendacijas PO Lietuvoje stiprinti.

Analizėje naudojamos sąvokos:

Sąvoka	Apibūdinimas
Profesinis orientavimas	Veikla, kurios tikslas – padėti asmeniui, atsižvelgiant į jo individualias savybes, darbo rinkos poreikius, sąmoningai pasirinkti profesiją.
Profesinis informavimas	Sisteminis informacijos teikimas profesijos pasirinkimo, mokymosi ir (ar) studijų, darbo rinkos poreikių klausimais.
Profesinis konsultavimas	Pagalba asmeniui priimti racionalų sprendimą profesijos pasirinkimo klausimais, atsižvelgiant į jo individualias savybes ir darbo rinkos poreikius.
Ugdymas karjerai	Kryptinga ir sisteminga institucinė veikla, padedanti asmeniui įgyti karjerai reikalingų kompetencijų, įsivertinti galimybes darbo rinkos poreikių kontekste.
Karjeros specialistas	Ugdymo karjerai, profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas teikiantis asmuo.

³ Skills strategy for Lithuania (2021). OECD. Prieiga internete: <https://www.oecd.org/skills/centre-for-skills/OECD-Skills-Strategy-Lithuania-Report-Summary-Lithuanian.pdf>.

⁴ National Skills strategy (2021 and earlier). Prieiga internete: <https://www.oecd.org/skills/BuildingEffectiveSkillsStrategiesatNationalandLocalLevels.htm>.

Šiuolaikinė profesinio orientavimo koncepcija

Dažniau nei terminą „profesinis orientavimas“ EPBO vartoja apibūdinimą „karjeros orientavimas“ (angl. *career guidance*) – tos paslaugos ir veiklos, kurios skirtos padėti žmonėms jų gyvenimo profesinėje trajektorijoje visose švietimo pakopose, bet kuria amžiuje ir bet kurią žmogaus gyvenimo akimirką. PO – plati skėtinė koncepcija, apimanti informavimą, konsultavimą, švietimą ir pasirinkimo vertinimą.

PO paslaugų naudotojai (vartotojai) – jaunimas, suaugusieji ir „trečiojo amžiaus“ žmonių grupė. PO paslaugų laukas apima privalomąjį mokymąsi, vidurinį išsilavinimą, aukštąjį išsilavinimą, bendruomeninę aplinką, valstybines įdarbinimo tarnybas ir darbo vietas. PO suinteresuotosios pusės – vyriausybė, darbdaviai, profesinės sąjungos, bendruomeninės organizacijos, švietimo įstaigos, PO praktikai, PO paslaugų naudotojai, tėvai (globėjai, rūpintojai).

Veiksmingas PO, anot Hooley ⁵ (2014, Hughes ⁶ ir kt. (2016), daro įtaką trimis visuomenės raidos dimensijoms: 1) mokymuisi, 2) ekonominiam augimui ir užimtumo didėjimui, 3) socialinės raidos rodiklių gerėjimui.

Šiame kontekste visą gyvenimą trunkantis PO gali padėti politikos formuotojams siekti tokių tikslų ⁷:

- efektyvinant investicijas į švietimą ir mokymą – skatinti dalyvavimą švietime, mažinti *nubyrėjimus* mokymo įstaigose, gerinti galimybių mokytis supratimą;

- efektyvinant darbo rinką – tobulinti darbo formas, didinti motyvaciją, gerinti darbo vietų išsaugojimo rodiklius, mažinti darbo paieškoms skirtą laiką, derinti asmens kompetencijas su karjeros galimybėmis, didinti informuotumą apie esamą bei būsimą užimtumą ir mokymosi galimybes (įskaitant savarankišką darbą, geografinį ir profesinį mobilumą);

- užtikrinant mokymąsi visą gyvenimą – stiprinti asmeninį tobulėjimą, galimybes įsidarbinti, nuolatinį bendradarbiavimą su švietimu ir mokymu; padėti asmenims rasti vis įvairesnių mokymosi būdų, skatinti neformaliojo ir savaiminio mokymosi patirtis;

- didinant socialinę įtrauktį – įgalinti švietimo, socialinės ir ekonominės integracijos bei reintegracijos galimybes (visų piliečių ir grupių, trečiųjų šalių piliečių, ypač tų, kuriems sunku gauti ir suprasti informaciją apie mokymąsi ir darbą);

- siekiant socialinės lygybės – padėti piliečiams įveikti lyties, etninės grupės, amžiaus, negalios, socialinės klasės ir institucinės kliūtis mokytis ir dirbti;

- skatinant ekonominę plėtrą – didinti dalyvavimo darbo rinkoje rodiklius, kelti darbo jėgos kvalifikaciją siekiant žinių ir gerovės ekonomikos.

Atsižvelgiant į EPBO (2021) rekomendacijas, reikėtų stiprinti PO stebėseną:

⁵ Hooley T. (2014). The Evidence Base on Lifelong Guidance: a Guide to Key Findings for Effective Policy and Practice. ELGPN Tools No 3, Saarijärvi, Finland: European Lifelong Leadership Policy Network. Prieiga internete: <http://www.elgpn.eu/publications/browse-by-language/english/elgpn-tools-no-3.-the-evidence-base-on-lifelong-guidance/>.

⁶ Hughes D., Mann A., Barnes S. A., Baldauf B. and Mc Keown R. (2016). Careers education: International literature review. Warwick Institute for Employment Research. Prieiga internete: <https://www.educationandemployers.org/wp-content/uploads/2016/07/Careers-review.pdf>.

⁷ Lifelong Guidance Policy Development: A European Resource Kit. Lifelong Guidance Policy Development Network (2012). Prieiga internete: http://www.eucen.eu/images/posts/elgpn_resource_kit_2011-12_web.pdf.

tobulinti galimybes naudotis duomenimis formuojant įgūdžių politiką ir diegiant visą gyvenimą trunkančią PO sistemą. Duomenų rinkimas padėtų atlikti įvairių profesijų

būsimų įgūdžių pasiūlos ir paklauskos prognozės, daugiausiai dėmesio skiriant didelės pridėtinės vertės sektoriams – tokiu būdu būtų išvengta gebėjimų neatitikimo.

1 pav. Profesinio orientavimo efektas (pagal Tristram Hooley ir Deirdre Hughes įžvalgas)

<p>Mokymosi rezultatai (angl. <i>learning outcomes</i>)</p> 	<p>Dalyvavimas švietime ir mokyme (angl. <i>participation in education and training</i>)</p> 	<p>Pasiekimai (angl. <i>attainments</i>)</p> 		
<p>Ekonominiai ir užimtumo rezultatai (angl. <i>economic and employment outcomes</i>)</p> 	<p>Darbo užmokestis (angl. <i>salary</i>)</p> <p>Darbuotojų išsaugojimas (angl. <i>employee retention</i>)</p> 	<p>Tikimybė susirasti darbą (angl. <i>likelihood to find job</i>)</p> <p>Perėjimas iš mokymosi į darbą (angl. <i>transition from education to work</i>)</p> 	<p>Socialinis judumas (angl. <i>social mobility</i>)</p> <p>Nesimokantieji ir nedirbantieji (angl. <i>NEET citizens</i>)</p> 	
<p>Socialiniai rezultatai (angl. <i>social outcomes</i>)</p> 	<p>Kriminalinių nusikaltimų tikimybė (angl. <i>likelihood of criminal offenses</i>)</p> <p>Psichinė sveikata (angl. <i>mental health</i>)</p> 	<p>Nekognityviniai įgūdžiai (angl. <i>non-cognitive skills</i>)</p> <p>Atsparumas (angl. <i>resilience</i>)</p> 	<p>Pasitikėjimas (angl. <i>confidence</i>)</p> <p>Savigarba (angl. <i>self esteem</i>)</p> 	<p>Įsitraukimas į bendruomenę (angl. <i>community engagement</i>)</p>

Pastaba. Rodyklė „į viršų“ žymi didėjimą, gerėjimą; rodyklė „žemyn“ – mažėjimą.

Šaltinis: Hooley (2014), Hughes D. ir kt. (2016)

Profesinio orientavimo raida Lietuvoje (iki 2012 metų)

Pirmuoju PO tyrinėtoju Lietuvoje paprastai laikomas XX amžiaus pirmos pusės Vilniaus ir Kauno universitetų profesorius Jonas Vabalas-Gudaitis⁸. Jis kūrė individo pažinimo metodus ir testus, kuriais galima būtų diagnozuoti asmenybės „įgimtą darbingumą“ ir teikti atitinkamas konsultacijas.

Organizacine prasme pirmas praktinis žingsnis PO srityje padarytas 1931 m., kai įvyko Lietuvos psichotechnikos ir profesinio orientavimo draugijos steigiamasis susirinkimas. Suburta organizacijos komanda rengė tyrimų metodikas, dirbo duomenų apdorojimo, profesijų registro sudarymo, profesinio konsultavimo ir orientavimo srityse.

Domėjimasis PO atgimė XX amžiaus 6 dešimtmėčio pabaigoje, kai paskelbta keletas šios temos straipsnių. 1961 m. Bronislovas Bitinas išleido knygelę „Kaip padėti vaikams išsirinkti profesiją“, kurioje analizuavo šeimos galimybes padėti vaikui renkant profesiją. 1964 m. Leonas Jovaiša teoriškai pagrindė PO sistemą Lietuvos mokykloje. Kiek vėliau pradėta kurti tarpžinybinė PO sistema – 1967 m. Lietuvoje įsteigti pirmieji keturi PO kabinetai. Vėliau tokie kabinetai buvo kuriami visuose miestuose ir rajonų centruose.

PO palaipsniui įtrauktas į pedagoginį procesą. Pagrindiniai asmenys PO procese – mokytojai, auklėtojai, supažindinantys mokinius

su profesijomis, profesinio rengimo įstaigomis.

1990 m. Lietuvai tapus nepriklausoma, pasikeitė bendra situacija, socialinės ir ekonominės sąlygos, šalies darbo rinka. Todėl PO įgavo naują prasmę. 2003 m. pabaigoje Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo, socialinės apsaugos ir darbo ministerijos patvirtino PO strategiją. Ji tapo pagrindiniu teisės aktu, reglamentuojančiu PO mūsų šalyje. Šioje strategijoje nurodytos tikslinės grupės, kurioms skiriamos PO paslaugos:

- 1) vaikai ir jaunimas, besimokantys bendrojo ugdymo mokyklose;
- 2) jaunimas ir suaugusieji, besimokantys profesinio rengimo institucijose;
- 3) dirbantys asmenys;
- 4) jaunimas, neįgijęs profesinio pasirengimo;
- 5) bedarbiai;
- 6) ilgalaikiai bedarbiai;
- 7) jaunimas ir suaugusieji, priskiriami socialiai pažeidžiamoms grupėms.

2002 m. sukurta atvira profesinio informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistema (toliau – AIKOS), kurioje visuomenei pateikiami švietimo, statistikos ir darbo registrų duomenys, taip pat teikiama informacija PO paslaugų teikėjams.

Dar 1997 m. Respublikiniuose moksleivių techninės kūrybos rūmuose pradėjo veikti Profesinio orientavimo skyrius (nuo 2003 m. – Karjeros planavimo centras), kuris ėmėsi organizuoti profesinio informavimo ir karjeros planavimo veiklą švietimo įstaigose; koordinuoti profesinio informavimo vietų (toliau – PIV) veiklą, organizuoti jų aprūpinimą metodine bei informacine

⁸ Parengta pagal tyrimo ataskaitą „Mokinių profesinis informavimas, konsultavimas ir orientavimas mokyklose“. Grupės vadovė – doc. dr. Valdonė Indrašienė. Dalyviai: doc. dr. Violeta Rimkevičienė, doc. dr. Marytė Gaigalienė, asist. Asta Raišienė, a-sist. Lina Grinytė. Vilnius 2006 m. rugsėjo 22 d. Žiūrėta 2022 m. birželio 26 d.: https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/kiti/prof_inf_paskut_paskutiniausias.pdf.

medžiaga, teikti paslaugas profesinio informavimo specialistams; konsultuoti mokinius, jų tėvus ir pedagogus profesijos, mokymo profilio pasirinkimo klausimais. 2003–2004 m. įsteigta 61 PIV mokyklose, švietimo centruose, pedagoginėse ir psichologinėse tarnybose, suaugusiųjų mokymo centruose. Profesinio orientavimo ir karjeros centrai ėmė veikti didžiausiuose šalies universitetuose, kuriuose būsimieji universitetų studentai buvo konsultuojami profesijos pasirinkimo klausimais.

Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 7 teritorinėse darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnybose PO paslaugas mokiniams ir suaugusiesiems teikė Vilniuje, Kaune, Šiauliuose, Klaipėdoje, Alytuje, Panevėžyje ir Utenoje. Besikreipiančių asmenų profesinį informavimą, įsidarbinimo konsultavimą ir tarpininkavimą vykdė Lietuvos darbo birža, kurią sudarė Respublikinė darbo birža ir 46 teritorinės darbo biržos.

1998 m., bendradarbiaujant su Europos Sąjungos šalių Europos mokymo fondu, įsteigtas Profesinio orientavimo išteklių informacinis centras. Vėliau jis tapo „Euroguidance“ centru – vienu iš Europoje veikiančių PO informacijos centrų tinklo narių. Pagrindinės centro veiklos: informacinės medžiagos apie mokymosi bei studijų galimybes Europoje bei metodinės informacijos PO darbuotojams rengimas ir leidyba,

mokymo seminarų profesinio informavimo ir konsultavimo specialistams organizavimas, informacijos apie įvairias elektronines PO priemones administravimas ir leidimas. Didžiuosiuose miestuose įkurtos daugiau kaip 30 privačių konsultacinių organizacijų, atliekančių aukštos kvalifikacijos personalo atranką bei verslo, personalo, projektų valdymo konsultacijas ir pan.

Įgyvendinant Lietuvos švietimo reformą bei profesinio orientavimo strategiją, tapo akivaizdus šios srities situacijos tyrimų poreikis. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija ėmė skelbti užsakymus tyrimams ir, vadovaujantis per porą metų vykdytų tyrimų duomenimis, galima susidaryti bendrą PO situacijos Lietuvoje vaizdą (1 lentelė).

Apibendrinant tyrimų rezultatus, galima teigti, kad mokyklose vykdomas PO tuo metu buvo nepakankamas. Nors prielaidų sukurti veiksmingą ir darnią nacionalinę PO sistemą būta, tačiau pasigesta sėkmingo įgyvendinimo.

Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare šis procesas įgavo pagreitį. Lietuva prisijungė prie bendros Europos informacinės sistemos, kurią sudaro EURES (darbo vietų paieška Europoje) ir PLOTEUS (mokymosi galimybės Europoje) dalys. Pradėti vykdyti su PO susiję Europos Sąjungos struktūrinių fondų remiami projektai.

1 lentelė. 2003–2004 metų tyrimų informacija apie profesinio orientavimo būklę

Metai	Pavadinimas	Autoriai	Išvados
2003	„Visuomenės informuotumas apie švietimą ir švietimo vertinimas“	Aleksandras Dobryninas Arūnas Poviliūnas Danutė Tureikytė Laimutė Žilinskienė	Daugiau nei pusei apklaustųjų labiausiai trūksta informacijos apie profesijas ir PO, mažiau apie priėmimą mokytis įvairiais mokymosi lygmenimis tvarką.
2003	„Moksleivių vertybinės orientacijos ir pasirengimas karjerai“	Jolanta Reingardienė Arnas Zdanevičius	Daugiau nei pusės (59 proc.) respondentų neapsisprendimas dėl jų tolesnio profesinio pasirinkimo galimai nulėmtas prielaidos, kad PO ir rengimas karjerai mokyklose nepakankamai efektyvus.
2003	„Moksleivių ugdymas karjerai: padėties analizė ir perspektyvos bendrojo lavinimo mokykloje“	Kęstutis Pukelis Daiva Garnienė	Profesinis konsultavimas pradedamas pavėluotai (10–12 klasėse), mokyklose vyksta mažai profesinio konsultavimo renginių ir susijusių veiklų, pabrėžiamas šios srities profesionalių specialistų poreikis.
2004	„14–19 metų paauglių, linkusių į praktinę veiklą, mokymosi krypties pasirinkimo galimybės“	Daiva Bukantaitė Rimantas Laužackas Vilija Targamadžė Valdonė Indrašienė Loreta Statauskienė Alicija Ramanauskaitė	Profesinis informavimas – nepakankamas, nes mokiniai apie paklausias profesijas dažniausiai sužino iš draugų ar pažįstamų, o mažiausiai apie profesinio darbo perspektyvas juos informuoja mokyklos vadovai bei dirbantys pedagogai.

Šaltinis: Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos tinklalapis. Prieiga internete: <https://smsm.lrv.lt/web/lt/kiti-tyrimai-archyvas>

2 lentelė. Lietuvoje vykdytų (su profesiniu orientavimu susijusių) Europos Sąjungos struktūrinių fondų remiamų projektų informacija

Projektas, metai	Vykdytojai	Tikslas	Veiklos
„Profesinio orientavimo sistemos sukūrimas ir diegimas“ (Nr. ESF-2.4-065), 2005–2008 m. ⁹	Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centras ir Lietuvos darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnyba	Sukurti PO sistemą Lietuvoje, kurią sudarytų profesinio informavimo ir profesinio konsultavimo posistemės, leidžiančios plėtoti PO paslaugas, atsižvelgiant į šalies ekonominės bei socialinės raidos perspektyvas ir individualius kiekvieno visuomenės nario poreikius.	1) Profesinio informavimo normatyvinių dokumentų ir mokymo programų sukūrimas, profesinio informavimo taškų akreditavimas; 2) specialistų mokymas; 3) AIKOS interneto svetainės turinio parengimas – profesinio informavimo posistemėje ir 4) profesinio konsultavimo sistemos modelio tobulinimas; 5) PO centrų steigimo savivaldybėse poreikių ir galimybių analizė; 6) profesinio konsultavimo specialistų rengimo sistemos plėtra; 7) profesinio konsultavimo metodų ir priemonių kūrimas ir tobulinimas; 8) profesinio konsultavimo kokybės užtikrinimo sistemos modelio sukūrimas profesinio konsultavimo posistemėje.
„Ugdymo karjerai infrastruktūros bendrajame lavinime ir profesiniame mokyme sukūrimas ir plėtra“ (Nr. VP3-2.2-ŠMM-07-V-01-004), 2007–2013 m.	Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras (toliau – LMNŠC)	Sukurti, atnaujinti bei įdiegti ugdymo karjerai infrastruktūrą, užtikrinant PO tęstinumą ir prieinamumą, lygias galimybes visiems švietimo sistemos dalyviams.	Mokinių PO paslaugoms organizuoti ir stebėsenai vykdyti nupirkti nešiojamieji kompiuteriai 860-čiai bendrojo ugdymo mokyklų ir 70-čiai profesinio mokymo įstaigų. PO veikloms organizuoti ir koordinuoti nešiojamaisiais kompiuteriais aprūpinta 60 savivaldybių administracijų arba jų įgaliotų institucijų. PO paslaugoms teikti nupirkti planšetinių kompiuterių komplektai 185 bendrojo ugdymo mokykloms.
„Ugdymo karjerai ir stebėsenos modelių sukūrimas ir plėtra bendrajame lavinime ir profesiniame mokyme (I etapas)“ (Nr. VP1-2.3-ŠMM-01-V-01-002), 2010–2015 m.	LMNŠC	Siekti nacionalinės PO sistemos plėtros ir dermės, užtikrinant ugdymo karjerai tęstinumą ir prieinamumą bei lygias galimybes visiems švietimo sistemos dalyviams.	Projekto vykdytojai siekė modernizuoti PO paslaugas bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų mokiniams; taip pat – sukurti ir įdiegti ugdymo karjerai stebėsenos sistemą, užtikrinančią kokybišką ir efektyvų ugdymo karjerai paslaugų teikimą. Tarp kitų projekte numatytų priemonių – ir šios: <ul style="list-style-type: none"> • švietimo įstaigose dirbsiančių karjeros veiklų koordinatorių, mokyklų psichologų apmokymas; • orientuotos į informacijos sklaidą ir tikslinių grupių bendradarbiavimą mokinių ugdymo karjerai informacinės sistemos (MUKIS) sukūrimas; • švietimo įstaigų karjeros veiklų koordinatorių veiklos finansavimas.

Šaltinis: Karjeros kompetencijų ugdymas Lietuvoje. Tiriamasis darbas

⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės tinklalapis. Profesinio orientavimo sistemos sukūrimas ir diegimas. Prieiga internete: <https://smsm.lrv.lt/web/lt/profesinio-orientavimo-sistemos-sukurimas-ir-diegimas?lang=lt>.

Profesinio orientavimo situacija pagal stebėsenos ataskaitas 2012–2021 metais

Nuo 2012 m. galima kalbėti apie naują PO raidos etapą. Europiniam „Euroguidance“ tinklui priklausantis Švietimo mainų paramos fondo „Euroguidance“ projektas tais metais surengė du partnerių susitikimus, kuriuose įvairių institucijų atstovai aptarė PO, ir ypač – karjeros valdymo kompetencijų ugdymo klausimus. „Euroguidance“ projektas organizavo seminarus ir konferencijas, vykdė kitas veiklas, skirtas ugdymo karjerai viešinti – skelbė straipsnius, parengė užsienio publikacijų vertimus. Nuo 2013 m. „Euroguidance“ projektas inicijavo ugdymo karjerai ir PO projektų rėmimą. Švietimo mainų paramos fondas paskelbė kvietimą teikti paraiškas ugdymo karjerai ir PO projektams, gauti finansinę paramą iš „Euroguidance“ projekto lėšų. Dalį lėšų skyrė ir Švietimo mainų paramos fondo įgyvendinamo „Europass“ projektas. Gauta daugiau nei 200 paraiškų, skirtų įvairiausiomis veikloms – karjeros specialistų mokymams, metodinėms priemonėms, įvairiems renginiams mokymo įstaigose, edukacinėms išvykoms. Suteikta finansinė parama padėjo tobulinti ugdymo karjerai praktiką Lietuvoje.

Nuo 2012 m. rudens Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose ir profesinio mokymo įstaigose mokiniams ugdymo karjerai

paslaugas teikė už ugdymą karjerai atsakingi mokyklos švietimo pagalbos specialistai – karjeros veiklų koordinatoriai, mokyklų psichologai, iš išorės talkinantys konsultantai. Vyresniųjų klasių mokiniai galėjo rinktis pasirenkamąjį ugdymo karjerai dalyką. Ugdymo karjerai paslaugos taip pat pasiekė mokinius integruotų dalykų ir ugdymo karjerai pamokose. Tai turėjo skatinti mokinių mokymosi motyvaciją, kryptingą profesijos pasirinkimą ir ateityje užtikrinti konkurencingumą darbo rinkoje.

PO sėkmei užtikrinti reikia procesų stebėsenos. Apie tam tikrą sisteminės stebėsenos pradžią galima kalbėti nuo 2012 m., kai atsirado LMNŠC parengtos pirmosios PO stebėsenos ataskaitos. Remiantis jomis, galima daryti didžiąją dalį išvadų. Pirmiausiai – apie pačios stebėsenos problemas.

Profesinio orientavimo stebėsenos

Stebėsenos modelis kurtas palaiapsniui. PO stebėsenai vykdyti keletą metų trūko organizavimo ir vykdymo teisinio reglamentavimo nacionaliniu lygiu – dokumento¹⁰, įteisinančio mokinių PO stebėsenos organizavimą ir vykdymą, įpareigojančio bendrojo ugdymo mokyklas (toliau – BUM) ir profesinio mokymo įstaigas (toliau – PMI) nuolat stebėti ir vertinti karjeros paslaugų prieinamumą ir kokybę, periodiškai teikti duomenis Ugdymo karjerai stebėsenos informacinei sistemai (toliau – UKSIS). Per keletą metų tokio dokumento projektas parengtas, tačiau oficialiai nepatvirtintas. Dokumento projekte siūlyta apibrėžti šalies siektinas mokinių ugdymo karjerai stebėsenos rodiklių reikšmes.

¹⁰ Tai galėtų būti Mokinių profesinio orientavimo stebėsenos vykdymo tvarkos aprašas, tvirtinamas Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu. Remiantis juo, savivaldybės vykdomoji institucija organizuoja ir vykdo mokinių ir nesimokančių asmenų (iki 21 metų) PO stebėseną savivaldybės teritorijoje: teikia ir analizuoja stebėsenos duomenis, inicijuoja profesinio orientavimo tobulinimą.

Tik 2015 m. Švietimo informacinių technologijų centro (toliau – ŠITC) direktorius patvirtino stebėsenos rodiklių sąrašą (žr. 1 priedą). Vis dėlto, šiam dokumentui trūko kelių dalykų. Pirma, šalies siektinų mokinių ugdymo karjerai stebėsenos rodiklių reikšmių apibrėžimo. Antra, orientavimo(si) į rezultatus. Nepakanka vykdyti tik konteksto, indėlio ir procesų stebėsenos. Sprendimams priimti patys svarbiausi rodikliai turėtų būti – kuriai daliai asmenų teikiama PO paslaugos padėjo:

- a) pasirinkti tinkamą švietimą ir (ar) užimtumą;
- b) įgyti karjeros planavimo ir valdymo kompetencijų;
- c) aktyviai kurti profesinę karjerą.

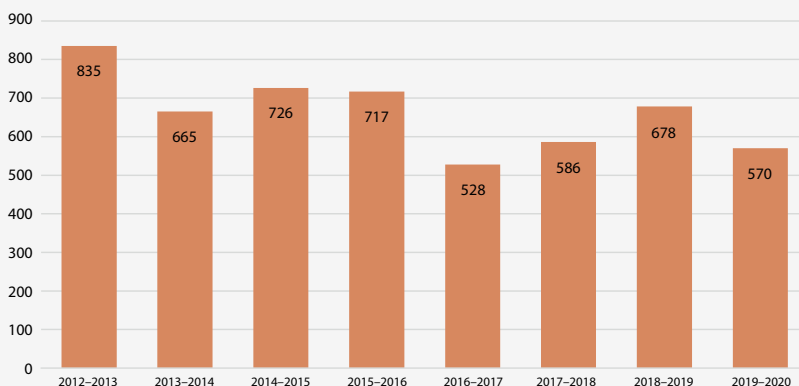
Sprendžiant iš stebėsenos rodiklių sąrašo, tokiems vertinimams atlikti sukurtoji stebėsenos sistema dar nebuvo parengta.

Susidurta ir su tam tikromis techninėmis stebėsenos vykdymo problemomis. Stebėsenos ataskaitos rodo, nors ir nenuoseklų, bet duomenų apie PO vykdančias mokyklas

skaičiaus mažėjimą (2 pav.). Šis mažėjimas nebūtinai reiškia, kad PO veiklos mokyklose nutrūko. Karjeros specialistų trūkumas, jų „nubyrėjimas“, kaita apsunkino PO duomenų pateikimą UKSIS sistemai. Paaiškėjo, kad dalis mokyklų nepaskirdavo naujų duomenų pildytojų, nauji specialistai nebūdavo informuojami apie prisijungimo prie UKSIS tvarką.

Šią problemą ypač pagilino vykęs mokyklų reorganizavimas, veiklų finansavimo projekto lėšomis pabaiga, 2019 m. vykęs ŠITC reorganizavimas, kuris sutrikdė sklandų ir savalaikį duomenų rinkimą (4 mėnesius nuo naujų mokslo metų pradžios nebuvo sprendžiami naujų teikėjų prijungimo ir kiti einamieji techniniai klausimai). Nepaisant visų šių nesklandumų, tarp 2012 ir 2021 m. LMNŠC specialistai parengė aštuonias stebėsenos ataskaitas. Jos rodo tokį bendrą PO vykdymo švietimo įstaigose vaizdą, kuris pateiktas 2 paveiksle.

2 pav. Švietimo įstaigos, pateikusios duomenis Ugdymo karjerai stebėsenos informacinėje sistemoje

Šaltinis: Mokinių ugdymo karjerai informacinė svetainė „Mukis“. Prieiga internete: <http://www.mukis.lt>

Profesinio orientavimo rezultatai

Viena vertus, niekur nedarbingų ir nesimokančių 15–24 metų asmenų dalis iš šios

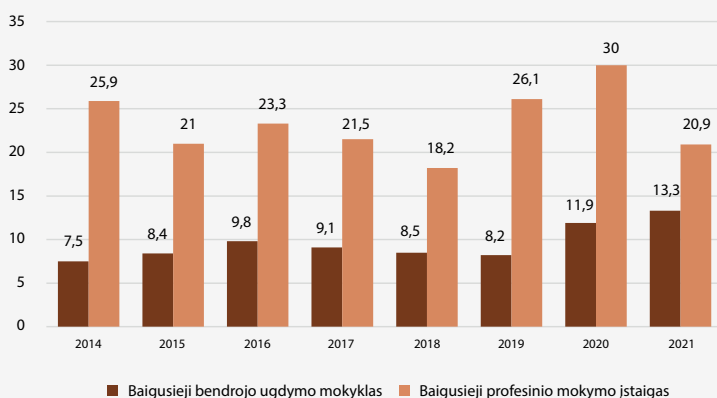
grupės jaunuolių priklauso nuo bendros šalies socialinės ekonominės padėties ir valstybės institucijų politikos, sprendžiant jaunimo pasitraukimo iš švietimo ir nedarbo problemas. Kita vertus, įvairūs šaltiniai teigia, kad

šis rodiklis tam tikra dalimi atspindi PO veiksmingumo lygį (rezultata).

Lietuvoje BUM baigusių, niekur nedirbančių ir nesimokančių 15–24 metų jaunuolių dalis 2020 ir 2021 m. buvo didžiausia kai-

myninių šalių grupėje. Pagal minėtąjį rodiklį, kalbant apie PMĮ baigusius asmenis, Lietuvos padėtis buvo prasčiausia 2020 m. Tačiau 2021 m. ši dalis sumažėjo 9 procentiniais punktais ir Lietuva pranoko Latviją bei Estiją.

3 pav. Niekur nedirbančių ir nesimokančių 15–24 metų asmenų (baigusių bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo įstaigas) dalis ¹¹ Lietuvoje, proc.

Šaltinis: Mokinių ugdymo karjerai informacinė svetainė „Mukis“. Prieiga internete: <http://www.mukis.lt>

3 lentelė. Niekur nedirbančių ir nesimokančių 15–24 metų asmenų (baigusių bendrojo ugdymo mokyklas ir profesinio mokymo įstaigas) dalis ¹² Lietuvoje ir kaimyninėse Europos Sąjungos šalyse, proc.

Šalys	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	BUM	PMĮ	BUM	PMĮ	BUM	PMĮ	BUM	PMĮ	BUM	PMĮ	BUM	PMĮ	BUM	PMĮ	BUM	PMĮ
27 Europos Sąjungos šalių vidurkis	8	21	8	20	8	19	7	18	7	17	7	16	8	18	7	17
Estija	12	18	9	16	10	15	12	16	7	18	7	13	9	19	10	24
Latvija	13	21	11	18	10	17	11	18	10	16	7	19	9	14	11	24
Lietuva	8	26	8	21	10	23	9	22	9	18	8	26	12	30	13	21
Lenkija	10	26	9	24	10	21	9	19	8	17	8	16	8	17	12	15
Suomija	7	17	7	20	7	17	8	14	7	12	6	14	8	18	5	14

Šaltinis: Eurostatas

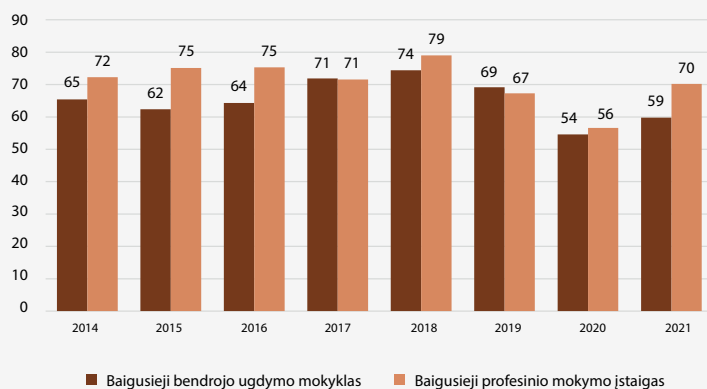
¹¹ Eurostatas. Prieiga internete: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EDAT_LFSE_21__custom_2986546/default/table?lang=en.

¹² Eurostatas. Prieiga internete: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EDAT_LFSE_21__custom_2986546/default/table?lang=en.

Jaunimo užimtumo rodiklį taip pat galima sieti su PO veiksmingumu. Nežiūrint į tai, kad Eurostatas skiria platesnio diapazono jaunimo amžiaus grupę (iki 34 m.), skaičiuojant užimtumo rodiklius, 2020-ieji (kaip pandemijos metai) – išskirtiniai ir labiausiai

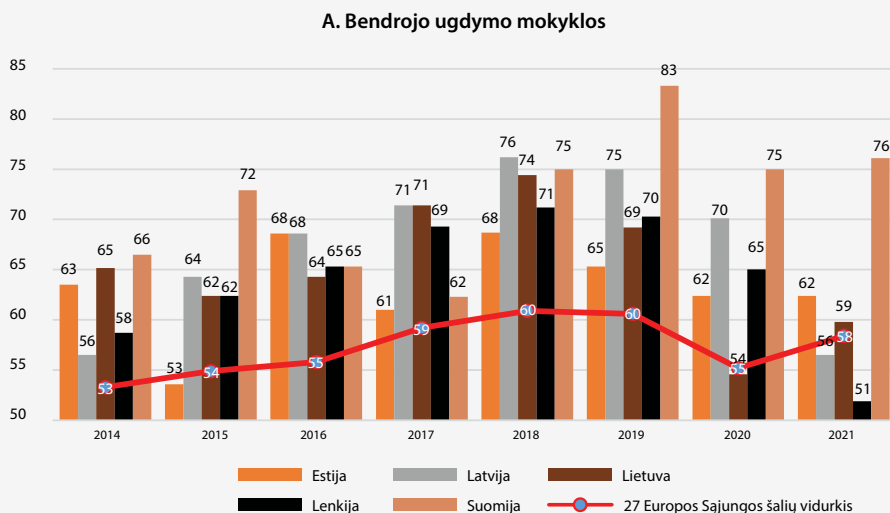
problemiški Lietuvos jaunimui (4 pav.). Šiais metais jaunų žmonių užimtumas per pirmuosius trejetą metų po mokyklos baigimo tesiekė 55–57 proc. ir buvo žemiausias kaimyninių šalių grupėje (5 pav.).

4 pav. 18–34 metų jaunimo užimtumas per pirmuosius trejus metus po mokyklos (bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo įstaigos) baigimo Lietuvoje, proc.

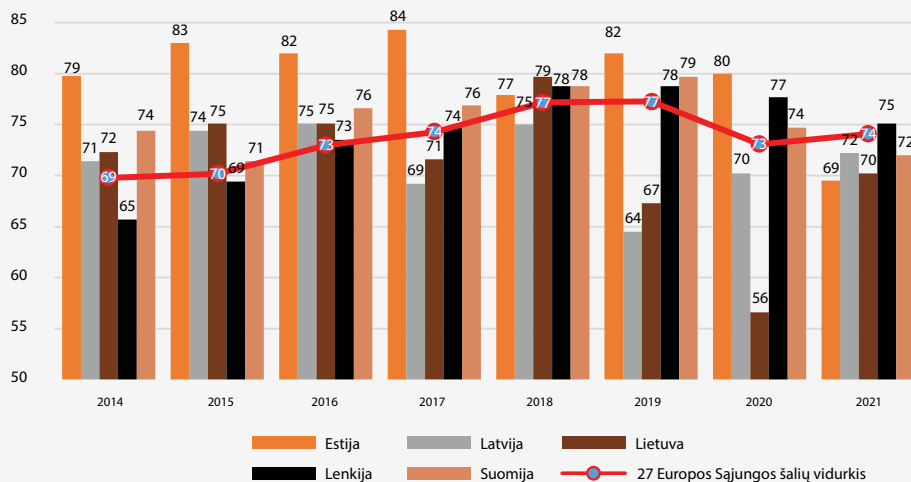
Šaltinis: Mokinių ugdymo karjerai informacinė svetainė „Mukis“. Prieiga internete: <http://www.mukis.lt>

5 pav. 18–34 metų jaunimo užimtumas per pirmuosius trejetą metų po mokyklos baigimo Lietuvoje ir kaimyninėse Europos Sąjungos šalyse, proc.

Šaltinis: Mokinių ugdymo karjerai informacinė svetainė „Mukis“. Prieiga internete: <http://www.mukis.lt>

B. Profesinio mokymo įstaigos

Šaltinis: Mokinių ugdymo karjerai informacinė svetainė „Mukis“. Prieiga internete: <http://www.mukis.lt>

Nuo 2014 iki 2020 m. 18–34 metų jaunimo, baigusio BUM, užimtumas (per pirmuosius trejetą metų) sumažėjo 17 proc., o baigusiujų PMĮ – 22 proc. Bendrojo ugdymo mokyklą baigusiu asmenų užimtumo rodiklis 2014–2019 m. – didesnis už Europos Sąjungos vidurkį (PMĮ – 2014–2016 m.).

Pažymėtina, kad niekur nedarbingų bei nesimokančių 15–24 m. asmenų dalis (iš šios grupės jaunuolių) priešingomis kryptimis statistiškai reikšmingai koreliuoja su per pirmuosius trejetą metų į darbo rinką įsiliejusio jaunimo dalimi. Pirsono koreliacijos koeficientas BUM ir PMĮ baigusiujų atvejais skiriasi (atitinkamai – 0,66 bei – 0,85). Tai rodo, kad PMĮ absolventų pasitraukimas iš švietimo sistemos ir (ne)įsitraukimas į darbo rinką jautriau reaguoja į veikiančias aplinkybes (socialinę ekonominę padėtį, vyriausybės politiką, profesinio orientavimo priemones ir kt.).

Taip pat vienas iš pagrindinių mokinių PO siekiamų rezultatų – padidėjęs mokinių karjeros kompetencijų lygis. Norint tiksliau įvertinti šį lygį, reikalingas mokinių karjeros kompetencijų į(si)vertinimo tyrimas.

Mokinių sąmoningumą ir motyvaciją ieškoti atsakymų į savo karjeros projektavimo uždutį bei mokyklų galimybes padėti mokiniams šiuo klausimu Lietuvos PO stebėsenos kūrėjai siūlė vertinti pagal tai, koku mastu buvo rengiami karjeros planai.

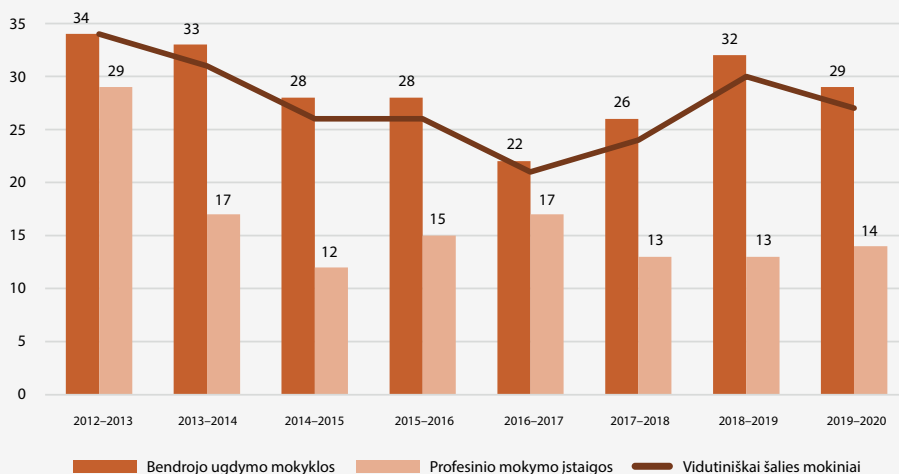
2012–2020 m. laikotarpiu karjeros planus rengė apie 30 ar iki 30 proc. mokinių (išskyrus 2016–2018 m. m.). Dažniausiai tai BUM besimokantieji mokiniai. PMĮ mokiniai tokių planų rengė mažiau (2019–2020 m. m. – tik 14 proc. mokinių). Per aštuonetą metų jų dalis sumažėjo maždaug dvigubai.

Apskritai, per aštuonetą metų padidėjo savivaldybių, kuriose karjeros planų rengimo mastas buvo mažesnis už šalies vidurkį (nuo 30 iki 39 savivaldybių), skaičius.

Profesinio orientavimo procesas

Karjeros ugdymas – kryptingas besimokančiųjų karjeros kompetencijų ugdymas sąveikaujant mokiniams su karjeros specialistu (toliau – KS), teikiančiu ugdymo

6 pav. Mokinių karjeros planų rengimo aprėptis, proc.

Šaltinis: Mokinių ugdymo karjerai informacinė svetainė „Mukis“. Prieiga internete: <http://www.mukis.lt>

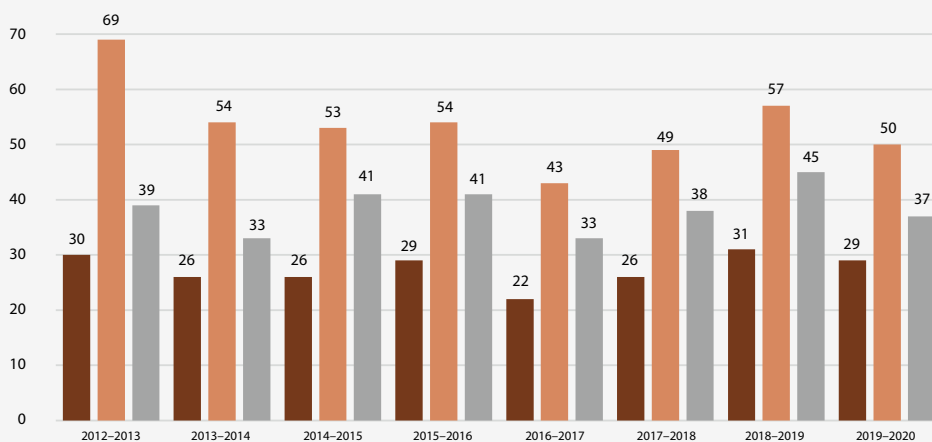
paslaugas (konsultacijas). Karjeros kompetencijų ugdymo mastą atspindi individualias konsultacijas, konsultacijas grupėje ar konsultacijas išvykose, pažintiniuose renginiuose (už mokyklos ribų) gavusių mokinių dalis. Pastarasis rodiklis gali rodyti ne tik mokyklos bendradarbiavimo ryšius su kitomis įstaigomis karjeros kompetencijų ugdymo srityje, bet ir finansines

(pvz., transporto naudojimo) galimybes.

Visu laikotarpiu individualių karjeros kompetencijų ugdymo konsultacijų yra gavę apie 30 proc. mokinių (išskyrus 2016–2017 m. m.). Dažniausiai tai – BUM mokiniai. PMĮ mokiniai tokių konsultacijų gavo mažiau (pvz., 2019–2020 m. m. – tik 19 proc. mokinių).

Per aštuonetą metų jų dalis sumažėjo

7 pav. Karjeros kompetencijų ugdymo paslaugų (konsultacijų) aprėptis

Šaltinis: Mokinių ugdymo karjerai informacinė svetainė „Mukis“. Prieiga internete: <http://www.mukis.lt>

44 proc. Karjeros konsultacijų grupėje gavę jų dalis yra didesnė – apie pusė ir daugiau mokinių, kurie taip pat yra BUM mokiniai.

Kaip ir prieš tai, PMĮ mokiniai konsultacijų grupėms gavo mažiau (pvz., 2019–2020 m. m. – tik 22 proc. mokinių). Per aštuonetą metų jų dalis sumažėjo 60 proc. Apie 40 proc. visų tipų mokyklų mokinių karjeros ugdymo konsultacijų yra gavę išvykose, pažintinių renginių metu – tai yra už mokyklos ribų. Pagrindiniai karjeros konsultacijų gavėjai – 9–12 klasių mokiniai.

Tiesa, pačiose stebėsenos ataskaitose užsimenama apie informacijos nepatikimumą renkant duomenis apie konsultavimo mastą. Galimos šių nepatikimų duomenų priežastys, kaip teigiama stebėsenos ataskaitose, yra šios: nėra metodikos, aprašo ar reikalavimų, kaip fiksuoti individualias ir konsultacijas grupėms, skirtingas mokinių grupavimas mokykloje ir UKSIS, duomenų pildymo formos programiniai trūkumai ir kt.

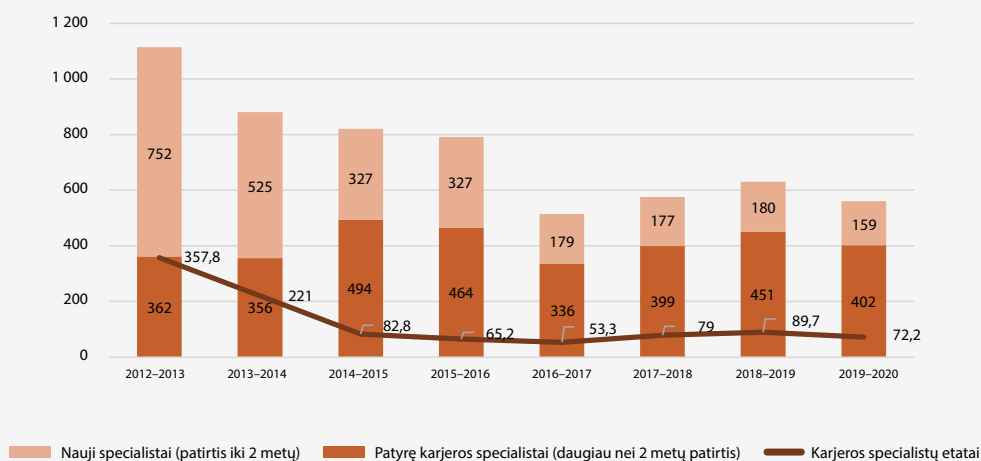
Aptariamajam laikotarpiui einant į pabaigą,

MOSTA (dabar – STRATA) analitikai sukūrė PO priemonę¹³. Ji skirta pirmiausiai abiturientams, tačiau daug naudingos informacijos galėjo rasti ir mokytojai, karjeros specialistai, mokinių tėvai ar globėjai. Šioje priemonėje didžiausias dėmesys sutelktas į profesijos įgijimo galimybes (konkursinius balus stojant į pasirinktų specialybių studijas) ir finansines perspektyvas pasirinkus vieną ar kitą profesiją (vidutinės pajamas, darbą pagal įgytą specialybę ir pan.).

Profesinio orientavimo vykdytojai

Remiantis Ugdymo karjerai stebėsenos ataskaitomis, profesinio orientavimo paslaugas mokiniams ir duomenis apie tai UKSIS teikusiujų įstaigų skaičius per aštuonetą metų sumažėjo 32 proc. Nors šis mažėjimas galėjo būti veikiamas BUM skaičiaus mažėjimo, tačiau esami tempai rodo, kad galimai apskritai mažėjo mokyklų, teikiančių PO

8 pav. Karjeros specialistai ir jų užimti etatai

Šaltinis: Mokinių ugdymo karjerai informacinė svetainė „Mukis“. Prieiga internete: <http://www.mukis.lt>

¹³ Prieiga internete: https://rodikliai.strata.gov.lt/?lang=lt&kpi_type=olevel&kpi_group=1.

paslaugas savo mokiniams.

Laikotarpio pradžioje būta pakankamai KS, vidutiniškai vienam jų teko maždaug trečdalis etato. Po poros metų stebimas staigus etatų sumažėjimas, todėl jau 2014–2015 m. m. vienam KS vidutiniškai teko tik dešimtadalis etato. Laikotarpio pabaigoje vienam KS vidutiniškai teko 0,13 etato. Beje, jei 2012–2013 m. KS etatų neturėjo tik dvi savivaldybės, tai 2019–2020 m. m. jų nebūta jau ketvirtadalyje šalies savivaldybių.

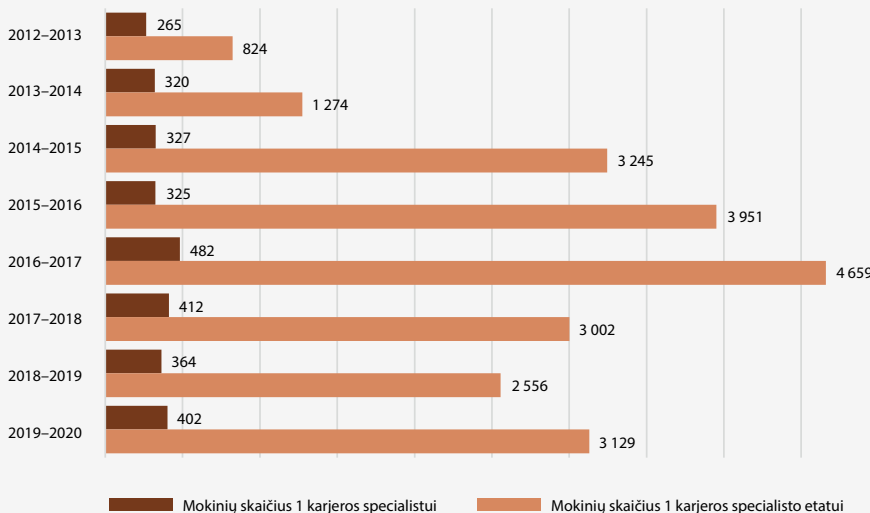
Ataskaitinio laikotarpio pabaigoje šalies švietimo įstaigos turėjo 72 KS etatus 45 savivaldybėse. Ketvirtadalis šalies savivaldybių tokių etatų visai neturėjo (laikotarpio pradžioje – tik 2). Per tą patį laikotarpį KS etatų skaičius sumažėjo 80 proc., vienam specialistui tenkanti etato dalis – 60 proc. 8 pav. pateikta informacija liudija ir KS kaitą. Pradžioje buvusi gana didelė neturinčių patirties (turinčių iki 2 metų patirtį) specialistų dalis per keletą metų natūraliai sumažėjo. Kita vertus, nuolatinis jų dalies (apie 25–30 proc.)

svyravimas pastaraisiais metais liudija ir vykstančią kaitą. Stebėsenos ataskaitos liudija, kad per visą ataskaitinį laikotarpį augo KS darbo krūvis. Vienam specialisto etatui tenkantis mokinių skaičius, laikotarpio pradžioje nesiekęs normos (1 200 mokinių vienam etatui), išaugo beveik 4 kartus. Pastutiniaisiais metais mokinių skaičius, skaičiuojant vienam KS etatui, rekomenduojamą normą viršijo jau 2,6 karto.

Nepalankiausias šis santykis visu laikotarpiu būdingas PMĮ ir progimnazijoms.

Per visą laikotarpį KS, turinčių su PO susijusį aukštąjį išsilavinimą, dalis tarp visų KS kito neženkiai – nuo 15 iki 9 proc. 2019–2020 m. jie sudarė 13 proc. visų dirbančių KS. Tačiau truputį prastėjo situacija konkrečiose savivaldybėse: laikotarpio pradžioje tokių KS nebūta maždaug ketvirtadalyje (16) šalies savivaldybių, o laikotarpio pabaigoje tokių savivaldybių buvo jau daugiau nei trečdalis (23).

9 pav. Karjeros specialistų ir mokinių santykis

Šaltinis: Mokinių ugdymo karjerai informacinė svetainė „Mukis“. Prieiga internete: <http://www.mukis.lt>

Karjeros specialistų kvalifikacijos tobulinimas

Apskritai, KS kvalifikacijos tobulinimas gali būti apibrėžtas kaip neformalusis švietimas ir savišvieta, kuriais siekiama įgyti, plėtoti mokinių karjeros ugdymo veiklai reikalingas kompetencijas. Tačiau stebėseną fiksavo tik tą KS kvalifikacijos dalį, kuri gali būti laikoma institucionalizuota ir kuriai skirtos kvalifikacijos tobulinimo valandos pagal įvairias programas. Vertinant šiuo aspektu, maždaug 3 000 švietimo įstaigų (beveik pusės) KS netobulino kvalifikacijos (4 lentelė).

2019–2020 m. m. KS kvalifikacijai tobulinti skirta 10 valandų. Tai yra beveik 70 proc. mažiau negu laikotarpio pradžioje. Nuo 2014–2015 m. m. savivaldybės neįvykdė kvalifikacijos tobulinimui skirto laiko normų, tai yra kvalifikacijos tobulinimui skyrė maždaug 4 kartus mažiau akademinį valandų (norma – 40 ak. val.). Per aštuonetą metų apie du

trečdaliai savivaldybių (apie 40) neatitiko šalies vidurkio pagal šį rodiklį.

2012 m. startavęs jau minėtas projektas „Ugdymo karjerai ir stebėsenos modelių sukūrimas ir plėtra bendrajame lavinime ir profesiniame mokyme“ tapo paskata įkurti Lietuvos karjeros specialistų asociaciją (toliau – LKSA) (LKSA įkurta 2013 m. lapkričio 13 d.). Viena iš jos veiklos sričių buvo Lietuvos KS profesinės kvalifikacijos tobulinimas, dalyvavimas KS saviugdą skatinančiuose projektuose, dalijimasis patirtimi su pradedančiais KS, mokinių, jaunimo, darbo rinkos atstovų poreikio gauti kokybiškas karjeros paslaugas tenkinimas. Sunku tiksliai įvertinti LKSA indėlį į Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose ir profesinio mokymo įstaigose dirbusių KS kvalifikacijos tobulinimą, tačiau išryškėjo ir tam tikrų ribotumų. Stipri mokinių ir suaugusiųjų karjeros kompetencijų ugdymo ir tobulinimo sanglauda šią asociaciją kreipė daugiau į elitinių karjeros konsultantų organizaciją, kuri

4 lentelė. Karjeros specialistų kvalifikacijos tobulinimo aprėptis

Kvalifikacijos tobulinimo aprėptis	2012–2013	2013–2014	2014–2015	2015–2016	2016–2017	2017–2018	2018–2019	2019–2020
Švietimo įstaigos, kuriose KS nekėlė kvalifikacijos arba nepateikė duomenų.	146	140	140	279	221	269	344	299
Švietimo įstaigų dalis, proc., kuriose KS nekėlė kvalifikacijos arba nepateikė duomenų.	17	21	19	39	42	46	51	52
Kvalifikacijai skirtų valandų skaičius 1-am KS (vidutiniškai savivaldybėse).	31	20	11	8	10	10	10	10
Savivaldybės, įvykdžiusios kvalifikacijos tobulinimo valandų normas.	12	2	0	0	2	1	0	1
Savivaldybės, esančios žemiau vidurkio, pagal kvalifikacijos tobulinimo valandas.	40	41	39	38	36	38	37	43

Šaltinis: Mokinių ugdymo karjerai informacinė svetainė „Mukis“. Prieiga internete: <http://www.mukis.lt>

nepasižymėjo masiškumu (2016 m. pabaigoje ji vienijo tik maždaug 40 asmenų) ir buvo gana stipriai orientuojama į mokamų paslaugų teikimą – tiek mokykloms, tiek ir KS.

Profesinio orientavimo sąlygos

Mokinių karjeros kompetencijų ugdymo sąlygas, kaip teigiama stebėsenos ataskaitose, galima vertinti pagal bendrą PO (karjeros) paslaugų finansavimą. Toliau pateikiami duomenys ne itin tikslūs dėl vienos priežasties – kiekvienais metais nuo 100 iki 200 švietimo įstaigų nepateikė duomenų apie tikslingą PO skirtų lėšų panaudojimą. Todėl sunku vertinti – jos visai nenaudojo PO skirtų lėšų ar tik nepateikė duomenų.

Pagal turimus likusius patikimus duomenis, 2019–2020 m. m. visų tipų mokyklose vienam mokiniui skirta PO lėšų apie 80 proc. mažiau negu 2012–2013 m. m. Reikia pasakyti, kad sumažėjimas buvo gana staigus – jis įvyko tarp 2013–2014 ir 2014–2015 m. m.

Laikotarpio pradžioje (lyginant su pabaiga) profesinio mokymo įstaigų mokiniams PO skiriamų lėšų teko daugiau negu bendrojo ugdymo mokyklų mokiniams.

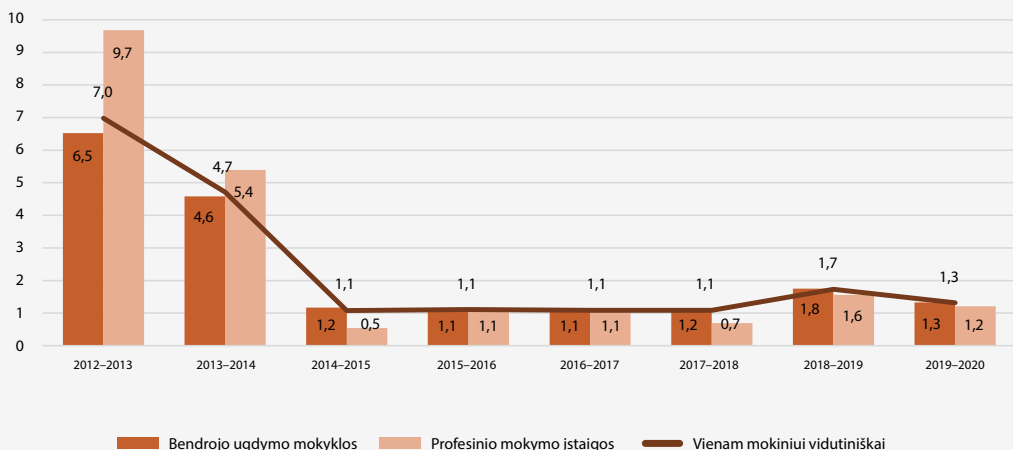
Per aštuonetą stebėsenos metų nuo 30 iki 37 savivaldybių PO lėšų panaudojimas nesiekė šalies vidurkio.

Taigi, galima daryti išvadą, kad nuo 2012–2013 m. pagyvėjęs PO vykdymo procesas po truputį silpo ir, priklausomai nuo projekcinio finansavimo galimybių, pasireiškė tam tikrų jo trūkumų:

- PO paslaugų teikimas tapo fragmentiškas, todėl neužtikrino lygių galimybių gauti šias paslaugas mokiniams, studentams pagal skirtingas ugdymo ar studijų programas;
- trūko teisinio sisteminio reglamentavimo;
- nepakankamai užtikrintas KS finansavimas švietimo įstaigose.

Tai rodo, jog valstybėje trūko kiek aiškiau išreikštos aiškios pozicijos dėl PO vykdymo perspektyvų.

10 pav. Profesiniam orientavimui skirtų lėšų panaudojimas vienam mokiniui (Eur)

Pastaba. 2012–2013 m. suma litais perskaičiuota eurais.

Šaltinis: Mokinių ugdymo karjera informacinė svetainė „Mukis“. Prieiga internete: <http://www.mukis.lt>

Užsienio šalių patirtis profesinio orientavimo srityje

Prieš galvojant apie galimus naujo PO raidos etapo – 2022 m. – sėkmės rodiklius ir siekiant giliau suvokti jau įgytos patirties trūkumus, pravartu peržvelgti kai kurių kaimyninių šalių sėkmės istorijas. Platesnei pažinčiai pasirinktos 4 šalys;

pagrindiniai jų PO sistemos bruožai pateikti 5 lentelėje.

Galima paminėti dar keletą bruožų, kurie galimai užtikrina vienokį ar kitokį PO sistemos veiksmingumą minėtose šalyse. Visose minėtose šalyse jau ne vienerius metus veikia išplėtos interneto PO sistemos, kuriomis naudojantis teikiamos individualios konsultacijos įvairiais virtualaus bendravimo kanalais, naudotojai nukreipiami susipažinti su skaitmeninio orientavimo priemonėmis nacionaliniuose portaluose.

5 lentelė. Profesinio orientavimo bruožai kai kuriose kaimyninėse valstybėse

Valstybė	Sistema	Mokykla	Specialistai
Estija	Mokyklos ir teikiantys PO paslaugas jaunimui (<i>Rajaleidja</i>) centrai – 15 valstybės finansuojamų centrų, po vieną kiekvienoje savivaldybėje, kurioje yra fondai „Innove“ priklausiančios PO visą gyvenimą agentūros.	Bendrieji gebėjimai, įskaitant karjeros valdymo įgūdžius, pradedami ugdyti dar ikimokykliniame ugdyme. Mokykloje su karjera susiję kursai: <ul style="list-style-type: none"> • „Mokymosi visą gyvenimą ir karjeros planavimo“ (privalomas); • pasirenkamasis ugdymo karjerai kursas. Jei mokykla visa apimtimi neįtikrina PO paslaugų, likusias paslaugas teikia „Rajaleidja“ centrai.	Centruose dirba dviejų tipų KS: <ul style="list-style-type: none"> • karjeros informavimo specialistas; • karjeros konsultantas. Dauguma konsultantų turi socialinių ar ugdymo mokslų aukštąjį išsilavinimą (pvz., psichologijos, mokytojų rengimo, darbo su jaunimu ir personalo vadybos srityse).
Suomija	<ul style="list-style-type: none"> • Bendrojo ugdymo mokyklų, profesinio mokymo įstaigų ir aukštojo mokslo teikėjai; • savivaldybės „Koordinaatti“; • įsidarbinimo paslaugų teikėjai; • PO paslaugų plėtros, strategijos ir priemonių kūrėjai; • „Ohjaamo“ – vieno langelio individualios konsultacinės paslaugos jaunimui. 2017 m. 40 pilotinių centrų Suomijoje pripažinti sėkmingais ir nuo 2018 m. jų (jau 70) veiklai finansuoti skirtas finansavimas iš nacionalinio biudžeto. 	Priešmokyklinis ugdymas: pasirenkamas. Lanko 97 proc. Bendrasis ugdymas: 1–6 klasių – auklėtojas, PO integravimas į mokymą. 7–12 klasių – karjeros konsultantai, bendradarbiavimas su dalykų mokytojais (76 valandos privalomos PO veiklos) ir individualios konsultacijos. Konsultantų ir mokinių santykis: 1 ir 300.	Visiems konsultantams privalomas magistro laipsnis. Dirbantiems mokykloje papildomai – pedagoginis išsilavinimas. Visi mokyklos konsultantai privalo įgyti 60 Europos kreditų perkėlimo ir kaupimo sistemos (ECTS) sertifikatą arba magistro laipsnį konsultavimo srityje.

Valstybė	Sistema	Mokykla	Specialistai
Švedija	Decentralizuota, nėra vienos nacionaliniu lygiu PO koordinuojančios institucijos. PO apima dviejų – švietimo ir mokslo, Darbo ir užimtumo – ministerijų kompetencijas. Už PO atsakingos: mokyklose – savivaldybės; aukštajame moksle – aukštojo mokslo institucijos; suaugusiesiems – regioniniai užimtumo tarnybos biurai bei savivaldybės karjeros centrai.	Mokyklose dirba konsultantai. Apima kelias mokyklas pagal normas: 520 mokinių privalomame ugdyme, 380 – viduriniame. Mokiniai konsultuojami individualiai ir užsiėmimuose grupėmis. Privalomų pamokų nėra, tačiau kartais vyksta pamokos (informaciniai užsiėmimai).	Mokymo galimybės PO konsultantams siūlomos ir kaip pagrindinis akademinis išsilavinimas, ir kaip kvalifikacijos kėlimas, ir kaip įvairios tolesnio mokymo(si) galimybės. Siūloma studijų ir karjeros orientavimo bakalauro programa, karjeros plėtros ir karjeros konsultavimo magistro programa.
Danija	PO centrai veikia nepriklausomai nuo sektorių ir institucijų interesų. Jie apima: <ul style="list-style-type: none"> • savivaldybių jaunimo orientavimo skyrius; • regioninius orientavimo centrus; • interneto platformas. 	Pagrindiniai PO paslaugos teikėjai yra Jaunimo orientavimo skyriai (<i>Den kommunale Ungeindsats</i>), kurie koordinuoja mokytojų PO veiklą nuo 1 iki 9 klasės.	PO specialistai privalo turėti švietimo ir profesinio orientavimo diplomą arba baigtą magistro programą, arba viešojo administravimo bakalauro studijų programą. Didelę patirtį turintys PO specialistai gali kreiptis dėl savo kompetencijų įvertinimo ir pripažinimo.

Šaltinis: Angela A. ir kt. (2020)

Skandinavijos šalyse (Švedijoje, Danijoje) konsultacijų jaunimui teikimas prieš priimant sprendimus dėl ateities įstatymiškai įtvirtinamas ir privalomas. Švedijoje ir Suomijoje veikia gana plataus atstovavimo forumai, kuriuose diskutuojama visą gyvenimą trunkančio PO klausimais, aptariamas bendras orientavimo strategijų ir priemonių kūrimas ir įgyvendinimas.

Praktiškai visose šiose šalyse veikia profesijos, karjeros konsultantus ir kitus specialistus vienijančios asociacijos, savo nariams

teikiančios visokeriopą metodinę pagalbą, sukūrusios Etikos deklaracijas, gaires ar principus, kuriais vadovautis kviečia visus narius.

Taip pat svarbu, kad Skandinavijos šalyse kiek plačiau suvokiama PO vyksmo stebėseną. Greta įprasto reikalingų stebėsenos rodiklių fiksavimo plačiai vykdomi tyrimai. Prie universitetų veikiančios tyrėjų centrai, tinklai, vienijantys įvairių institucijų atstovus, vykdo su PO susijusius tyrimus, aptaria jų rezultatus, reguliarių konferencijų metu dalijasi idėjomis.

Pasirengimas naujam profesinio orientavimo etapui Lietuvoje

Atsižvelgiant į ankstesnio raidos etapo pamokas ir tam tikrą užsienio šalių patirtį, 2022 m. imtasi kompleksinių veiksmų, siekiant atgaivinti PO sistemą Lietuvoje. Pirmiausia, tai įpareigoja Lietuvos Respublikos Seimo parlamentinių partijų susitarimas dėl Lietuvos švietimo politikos 2021–2030 m. Susitarime numatyta iki 2024 m. sukurti sąlygas, kad visiems mokiniams nuo pirmosios klasės būtų teikiamas ugdymas karjerai, profesinis informavimas ir konsultavimas, užtikrinant karjeros specialistų rengimą ir tvarų finansavimo modelį.

Kitas svarbus dokumentas, lėmęs išskirtinį dėmesį PO Lietuvoje – 2021–2030 m. plėtos programos valdytojos Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos švietimo plėtos programa. Viena iš kertinių švietimo problemų joje įvardyta taip: „Nesukuriamos palankios sąlygos asmenims plėtoti karjeros planavimui būtinas kompetencijas“. Taip pat nurodytos dvi šios problemos priežastys:

1. Neišplėtotą profesinio orientavimo sistema ir neįtvirtintas jos teisinis reglamentavimas.

2. Neužtikrinamas profesinio orientavimo paslaugų teikimas visų amžiaus tarpsnių asmenims.

PO vykdymo sąlygos įtvirtintos 2022 m. rugpjūčio 24 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintame Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos parengtame Profesinio orientavimo teikimo

tvarkos apraše. Šis dokumentas nustato PO paslaugų teikimo, KS paskirstymo švietimo įstaigose tvarką ir kt. Tvarkos apraše įteisinga naujovė – švietimo, mokslo ir sporto ministro tvirtinama grupė, koordinuojanti PO vykdymą nacionaliniu lygiu. Sudaryta iš įvairių institucijų atstovų ši grupė turėtų vertinti PO būklę, svarstyti prioritėtines veiklos kryptis. LMNŠC pavesta atlikti PO stebėseną, teikti metodinę pagalbą ir konsultacijas savivaldybių PO koordinatoriams, mokykloms, rūpintis šių specialistų kvalifikacija ir kt. Savivaldybėms ir mokykloms pavesta rūpintis sklandžiu PO teikimu. Savivaldybės turi skirti PO koordinatorių, paskirstyti lėšas mokykloms, kuriose būtų karjeros specialistų etatai, konsultuoti švietimo įstaigas PO teikimo klausimais.

Nuo 2022 m. rugsėjo 1 d. BUM ir PMĮ pradėti steigti nauji KS etatai. Jiems palaikyti iki 2024 m. planuojama skirti iki 10 mln. Europos Sąjungos Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano lėšų. Numatoma, kad 2023 m. pabaigoje švietimo įstaigose dirbs 380 KS, o 2024 m. – apie 425.

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministrui 2022 m. balandžio 25 d. patvirtinus Karjeros specialistų išsilavinimo ir profesinių žinių reikalavimų aprašą, nustatyti kvalifikaciniai reikalavimai KS ir jų kvalifikacijos tobulinimo mokymams. KS privalo turėti aukštąjį išsilavinimą, pedagogo kvalifikaciją arba būti išklauses pedagoginių ir psichologinių žinių kursą švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatyta tvarka, jei dirba bendrojo ugdymo mokyklose, profesinio mokymo įstaigose ar švietimo pagalbos įstaigose.

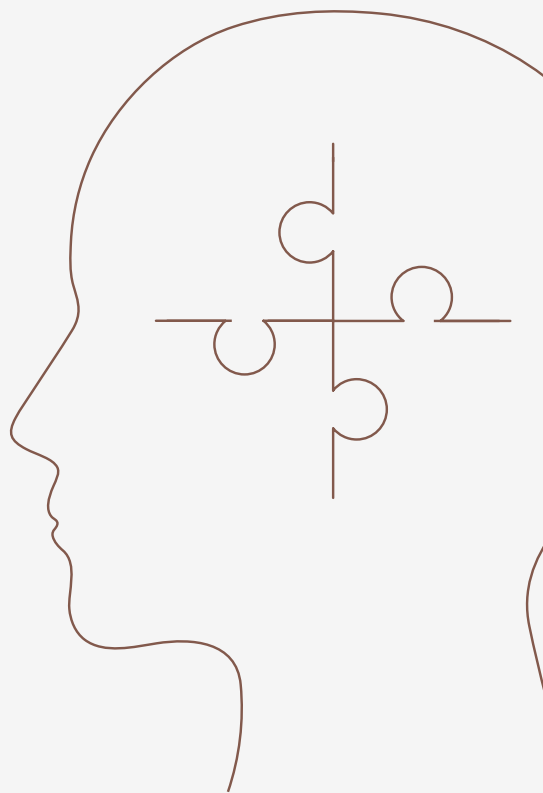
PO paslaugas papildomai teikti planuojama ir steigiamuose penkiolikoje Regioninių karjeros centrų (toliau – RKC). Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, bendradarbiaudama su Užimtumo

tarnyba, LMNŠC, įtraukiant partneres – savivaldybes, šį tinklą steigia naujai. RKC numatyta teikti profesinio veiklinimo, karjeros konsultavimo ir informavimo paslaugas ne tik mokiniams, bet ir suaugusiems asmenims.

Priimti teisės aktai, kuriais gerinamos darbo sąlygos esamiems ir būsimiems KS – didinamas darbo užmokestis, mažinamas etatą sudarančių darbo valandų skaičius. Numatoma, kad mokyklose, kuriose nesusidaro minimali etato dalis, paslaugos bus teikiamos centralizuotai. Tikslų KS priskyrimą švietimo įstaigoms palikta spręsti savivaldybėms. Savivaldybės taip pat turi teisę padidinti KS etato normą ir skirti papildomą finansavimą savo lėšomis. Papildomai Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija parengė rekomendacijas švietimo įstaigoms dėl PO paslaugų teikimo ir KS funkcijų. Sklandesniam KS startui užtikrinti organizuojamos reguliarios nuotolinės konsultacijos, regioniniai seminarai, surengta konferencija karjeros specialistams „Profesinis orientavimas: iššūkiai ir perspektyvos“.

KS ir visiems, susijusiems su PO įgyvendinimu, reikalingą aktualią informaciją pradėta skelbti specialioje interneto svetainėje (<https://www.karjerosspecialistas.lt>). Tarp kitų svarbių dalykų ten galima rasti ir Rekomendacijų dėl karjeros specialistų funkcijų ir profesinio orientavimo paslaugų teikimo švietimo įstaigose¹⁴.

Greta specialistams skirtos informacijos internete atsiranda ir vartotojams reikalingos medžiagos. Mokykloms komerciniais pagrindais siūlomos įvairios Lietuvoje ir užsienyje sukurtos sąveikiosios PO platformos kaip priemonės mokiniams, studentams ir visiems, norintiems geriau pažinti save ir pasirinkti profesiją.

¹⁴Rekomendacijos patvirtintos Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2022 m. rugpjūčio 31 d. įsakymu Nr. V-1334.

Rekomendacijos dėl efektyvaus profesinio orientavimo įgyvendinimo Lietuvoje

Atsižvelgiant į kai kuriuos praeityje išryškėjusius PO įgyvendinimo trūkumus, naudingą perimti pasiteisinusią kaimyninių valstybių patirtį, ir tai, kaip PO gali prisidėti prie nacionalinės mokymosi visą gyvenimą politikos, prie visos valstybės gerovės, kyla šie klausimai:

- Kaip būtų galima veiksmingiau teikti PO paslaugas?

- Kaip galima pagerinti strateginį vadovavimą PO?
- Kaip užtikrinti nenutrūkstamą, tvarų PO finansavimą?
- Kokia turi būti veiksminga stebėsenos sistema, kuri iš karto signalizuotų apie proveržius ir nesėkmes PO sistemoje?

Pagrindas daliai anksčiau išryškėjusių PO vykdymo problemų spręsti jau padėtas, o rengiantis naujam PO vykdymo etapui – sukurta PO teikimą šalies mastu koordinuojanti grupė, padėsianti stiprinti tarpinstitucinius ryšius, patikslintas tvarkos aprašas, įtvirtintas KS statuso, darbo sąlygų reglamentavimas, numatytas regioninių centrų steigimas, didinant galimybes daugiau veiklų išplėsti visoje Lietuvoje ir pan. Kita vertus, liko ir sprendimo reikalaujančių problemų:

Spręstinos problemos „iš praeities“	Rekomendacijos
Didelę dalį PO finansavimo lėšų sudaro Europos Sąjungos paramos lėšos, todėl yra tolesnių PO plėtojimo veiklų sąsajos rizika.	Dar projektinio finansavimo etape numatyta plėtoti PO plėtos veiklų tęstinumo ir palaikymo mechanizmus, t. y. aprūpinimą žmogiškaisiais, finansiniais, techniniais, technologiniais ir kt. ištekliais.
Trūksta KS, turinčių aukštąjį išsilavinimą, kuris sietųsi su PO.	Sudaryti sąlygas KS (ypač tam tikrų savivaldybių) įgyti specializuotą aukštąjį išsilavinimą ar persikvalifikuoti; užtikrinti studijų programų, tiesiogiai susijusių su PO, pasiūlą.
Nuolatinė KS kaita, netolygus KS etatų pasiskirstymas, neužtikrinantys aukščiausio PO kokybės ir tęstinumo.	Sudaryti sąlygas KS dirbti ne kaip papildomą darbą šalia kitos pedagoginės veiklos, bet užtikrinti galimybę dirbti visu etatu. Nors mokykloje nustatytas minimalus 0,5 etato, tačiau ieškoti galimybių skirti po visą KS etatą. Tai leistų gilintis į procesus ir skirti tam daugiau dėmesio.
Nepakankamai skatinamas PO specialistų kvalifikacijos tobulinimas.	1. Siūloma sukurti KS kvalifikacijos tobulinimo sistemą, didinti šių paslaugų prieinamumą, dalį kvalifikacijos tobulinimo veiklų perkelti į virtualiąją aplinką. 2. Ieškoti būdų veikiančią LKSA priartinti prie sisteminių PO organizavimo bendrojo ugdymo mokyklose ir profesinio mokymo įstaigose poreikių tenkinimo arba inicijuoti švietimo įstaigose PO vykdančių KS asociacijos, kuri telktų bendrai profesinei-kūrybinei veiklai, planingai rūpintųsi kvalifikacijos tobulinimu, steigimą.

Spręstinios problemos „iš praeities“	Rekomendacijos
Dalis mokyklų neteikia prioritetingos svarbos PO, nepakankamai panaudoja tam skirtas lėšas, neskiria pakankamo dėmesio stebėsenai ir (ar) grįžtamajam ryšiui.	Skatinti mokyklų bendruomenes PO laikyti viena iš prioritetingų, aktyviau naudoti stebėsenos proceso metu gautas išvadas apie rezultatyvią švietimo įstaigų veiklą joms skatinti, viešinti jų sėkmės istorijas.
Nepakankamas karjeros paslaugų prieinamumas.	Siūloma didinti karjeros paslaugų prieinamumą, dalį jų perkelti į virtualiąją aplinką.
Nepakankamai aiškūs PO rezultatai, vykdomos veiklos efektyvumas.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Siūloma įtraukti į stebėsenos rodiklius, liudijančius PO vykdymo rezultatus, poveikį. 2. Inicijuoti stebėseną sustiprinančius tyrimus tais atvejais, kai nepakanka administracinių duomenų teikiamos informacijos.

Reikėtų atidžiai peržiūrėti PO stebėsenos rodiklius, atsižvelgiant į poreikį turėti aiškesnį rezultato ir gal net poveikio įvertinimą. Galbūt tiktų mokslininkų D. Hughes ir G. Gration pasiūlyta revizuota rodiklių sistema¹⁵, kurioje matyti tokie rezultato ir poveikio rodikliai:

- vartotojų pasitenkinimo teikiama paslauga lygis;

- vartotojų asmeninio tobulėjimo masas, įskaitant mokymosi rezultatus, sprendimų priėmimo ir karjeros valdymo įgūdžių lygį;

- vartotojų, siekiančių įsidarbinti, kelti kvalifikaciją ar mokytis, procentas.

¹⁵ Hughes D., Gration G. Performance Indicators and Benchmarks in Career Guidance in the United Kingdom (2006). Prieiga internete: https://www.researchgate.net/publication/266216913_Performance_Indicators_and_Benchmarks_in_Career_Guidance_in_the_United_Kingdom.

Šaltiniai ir literatūra

Angela A., Fusun A., Zakiyeva A., Voronina H. (2020). International Trends and Innovation in Career Guidance. Volume 1. European Training Foundation.

Ar asmenybės bruožai turi lemti profesijos pasirinkimą? Prieiga internete: <https://www.blue-bridge.lt/it-ziniu-centras/spotiself-platforma/>.

Hooley T. (2014). The Evidence Base on Lifelong Guidance: a Guide to Key Findings for Effective Policy and Practice, ELGPN Tools No 3, Saarijärvi, Finland: European Lifelong Leadership Policy Network. Prieiga internete: <http://www.elgpn.eu/publications/browse-by-language/english/elgpn-tools-no-3.-the-evidence-base-on-lifelong-guidance/>.

Hughes D., Gratton G. Performance Indicators and Benchmarks in Career Guidance in the United Kingdom (2006). Prieiga internete: https://www.researchgate.net/publication/266216913_Performance_Indicators_and_Benchmarks_in_Career_Guidance_in_the_United_Kingdom.

Hughes D., Mann A., Barnes S. A., Baldauf B. and Mc Keown R. (2016). Careers education: International literature review. Warwick Institute for Employment Research. Prieiga internete: <https://www.educationandemployers.org/wp-content/uploads/2016/07/Careers-review.pdf>.

Karjeros kompetencijų ugdymas Lietuvoje. Tiriamasis darbas. Prieiga internete: http://www.euroguidance.lt/images/docs/Patikslintas_tyrimas_Karjeros_kompetenciju_ugdymas_LT.pdf.

Lietuvos žmogiškojo kapitalo būklė. Statistinė žmogiškųjų išteklių būklės ataskaita. 2022. STRATA. Prieiga internete: <https://strata.gov.lt/wp-content/uploads/2022/06/20220503-Lietuvos-zmogiskojo-kapitalo-bukle.pdf>.

Lifelong Guidance Policy Development: A European Resource Kit. Lifelong Guidance Policy Development Network (2012). Prieiga internete: http://www.eucen.eu/images/posts/elgpn_resource_kit_2011-12_web.pdf.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. liepos 4 d. įsakymas Nr. V-1090/A1-314 „Dėl Profesinio orientavimo vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. rugpjūčio 14 d. įsakymas Nr. V-1201 „Dėl Valstybės švietimo ir mokslo stebėsenos tvarkos aprašo tvirtinimo“.

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2022 m. balandžio 25 d. įsakymas Nr. V-617 „Dėl karjeros specialistų išsilavinimo ir profesinių žinių reikalavimų aprašo patvirtinimo“.

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2022 m. gegužės 27 d. įsakymas Nr. V-851 „Dėl 2021–2030 m. Plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos švietimo plėtros programos pažangos priemonės Nr. 12-003-03-05-01 „Įdiegti vieną langelį karjerai planuoti ir įgūdžiams tobulinti“ aprašo patvirtinimo“.

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2022 m. rugpjūčio 31 d. įsakymas Nr. V-1334 „Dėl rekomendacijų dėl karjeros specialistų funkcijų ir profesinio orientavimo paslaugų teikimo švietimo įstaigose patvirtinimo“.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. rugpjūčio 24 d. nutarimas Nr. 847 „Dėl profesinio orientavimo teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

Mokinių profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) stebėsenos ataskaitos (nuo 2012–2013 iki 2019–2020 m.). Prieiga internete: http://www.mukis.lt/lt/profesinio_orientavimo_paslaugos_mokyklose/stebesenos_ataskaitos.html.

Mokinių profesinis informavimas, konsultavimas ir orientavimas mokyklose. Tyrimo ataskaita. Valdonė Indrašienė, Violeta Rimkevičienė, Marytė Gaigalienė, Asta Railienė, Lina Grinytė. Vilnius, 2006 m. Prieiga internete: https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/kiti/prof_inf_paskut_paskutiniausias.pdf.

OECD Skills Strategies. Prieiga internete: <https://www.oecd.org/skills/BuildingEffectiveSkills-StrategiesatNationalandLocalLevels.htm>.

Skills strategy for Lithuania (2021). OECD. Prieiga internete: <https://www.oecd.org/skills/centre-for-skills/OECD-Skills-Strategy-Lithuania-Report-Summary-Lithuanian.pdf>.

PATVIRTINTA
Švietimo informacinių technologijų centro
direktorius
2015 m. gegužės 22 d. įsakymu Nr. V1-36

PROFESINIO ORIENTAVIMO (UGDYMO KARJERAI) STEBĖSENOS RODIKLIŲ SĄRAŠAS (VALSTYBĖS (TAKTINIŲ) ŠVIETIMO IR MOKSLO STEBĖSENOS RODIKLIŲ SĄRAŠAS)

1. Konteksto rodikliai:

1.1. Vidurinio ugdymo aprėptis (procentais);

1.2. Niekur nedirbančių ir nesimokančių 15–24 metų asmenų dalis (procentais).

2. Indėlio rodikliai:

2.1. Karjeros specialistų pasiskirstymas pagal lytį (procentais);

2.2. Karjeros specialistų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, tiesiogiai susijusių su profesiniu orientavimu (ugdymu karjerai), dalis (procentais);

2.3. Vidutinis karjeros specialisto kvalifikacijai tobulinti panaudotų valandų skaičius (akademineis valandomis);

2.4. Karjeros specialistų, turinčių 2 metų ir mažesnę darbo patirtį, dalis (procentais);

2.5. Vienam karjeros specialisto etatui tenkantis mokinių skaičius (vienetais);

2.6. Vidutinės vienam mokiniui tekusios profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) lėšos (lita).

3. Proceso rodikliai:

3.1. Mokinių, gavusių individualių profesinio orientavimo (karjeros) paslaugų (savo mokykloje), dalis (procentais);

3.2. Mokinių, gavusių profesinio orientavimo (karjeros) paslaugų mokinių grupėje (savo mokykloje), dalis (procentais);

3.3. Mokinių, gavusių profesinio orientavimo (karjeros) paslaugų (už mokyklos ribų), dalis (procentais).

4. Rezultato rodikliai:

4.1. Mokinių, rengusių karjeros planą, dalis (procentais);

4.2. Mokinių, baigusių 10 klasių ir netęsiančių mokslo bendrojo ugdymo mokykloje arba profesinio mokymo įstaigoje, dalis (procentais);

4.3. Mokinių, baigusių 12 klasių ir netęsiančių mokslo profesinio mokymo įstaigoje, kolegijoje ar universitete, dalis (procentais).

Finansuojama Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis

© Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija

© Nacionalinė švietimo agentūra

Vilnius, 2022